

עמ"י 53955/11/19 - משטרת ישראל - לב הגליל נגד ראובן שם טוב

בית המשפט המחוזי בחיפה

עמ"י 53955-11-19 משטרת ישראל - לב הגליל נ' שם טוב
תיק חיצוני: 505141/2019
בפני כבוד השופט יחיאל ליפשיץ
העוררת
נגד
המשיב
ראובן שם טוב
באמצעות באי כוחו - עו"ד אסף צברי ועו"ד ד"ר קארין מרידור. סניגוריה ציבורית.

החלטה

כללי

אדם מעוכב על ידי שוטר ומובא לתחנת המשטרה בחשד שהיה מעורב בעבירה (להלן: **החשוד**); לאחר חקירתו, מגיע הקצין הממונה למסקנה שאין מקום לעצרו וניתן להסתפק בהרחקה מהעיר בה בוצעה על פי החשד העבירה. חרף זאת, החשוד אינו משוחרר אלא נעצר, "מעביר את הלילה" בבית המעצר ולמחרת מובא לבית המשפט.

עם הבאת החשוד לבית המשפט מבקשת המשטרה לשחררו, ולשאלה המתבקשת מדוע אם כן נעצר, משיבה המשטרה שהדבר היה כיוון שסמכות ההרחקה של קצין המשטרה מוגבלת ל 15 ימים (תקופה שלטענת המשטרה אינה מספקת), ולכן מתבקש בית המשפט לקבוע תקופת הרחקה ממושכת יותר על פי הסמכות המוקנית בחוק לבית המשפט.

יוצא, שהחשוד נעצר כדי שהמשטרה תוכל לבקש את שחרורו ... (!)

גם אם המשטרה סברה שיש צורך להרחיק את החשוד לתקופה ממושכת מ 15 יום, כאמור לעיל, אל הדין שהתקיים בבית המשפט החשוד היה צריך להגיע כשהוא אדם חופשי. דיונים לצורך קביעת תנאי שחרור בערובה אינם חייבים להתקיים כאשר החשוד עצור. מעצרו של החשוד במקרה שתואר לעיל; שלילת חירותו ושליחתו ל"בילוי לילי" בבית המעצר רק לצורך שתואר לעיל, היה מיותר, פוגעני ושלא כדין.

פרטי המקרה

ביום 21.11.19 בסביבות השעה 14:30 נערך חיפוש על פי צו בבית עסק בכרמיאל שהתקיים לגביו חשד כי שימש להימורים לא חוקיים. המשיב, שעל פי החשד ניהל את בית העסק עוכב במקום ונלקח לתחנת כרמיאל.

בשעה 17:00 הובא המשיב בפני הקצין הממונה והלה הגיע למסקנה כי יש יסוד סביר לחשד בנוגע לניהול משחקים אסורים; וכן קבע כי מתקיימת עילת מעצר של שיבוש הליכי חקירה. המשיב ביקש ייעוץ משפטי ולמקום הגיע עו"ד אסף צברי מטעם הסניגוריה הציבורית. בהמשך, נחקר המשיב ומסר את גרסתו ולפיה, באופן כללי, הוא אינו בעליו של המקום.

למחרת, 22.11.19 (יום שישי) הגישה המשטרה לבית המשפט השלום בחיפה בקשה לשחרור המשיב בערובה ולפיה התבקש בית המשפט לשחררו בתנאי הרחקה מכרמיאל לתקופה של 3 חודשים וכן לחייבו בהפקדה בסך 5,000 ₪.

בהחלטת בית המשפט קמא (סגנית הנשיא, כב' השופטת טל תדמור-זמיר) נקבע כך:

"עיון בבקשה ובתיק מעלה כי הבאתו של החשוד לבית המשפט מיותרת. המבקשת יכולה היתה לשחרר את החשוד בתחנת המשטרה ובכך הן לחסוך ממנו שעות מעצר מיותרות והן לחסוך מבית המשפט שעות דיון מיותרות".

בית המשפט קמא הורה על שחרור המשיב בתנאים של הרחקה המשיב מכרמיאל לתקופה של 15 יום; וכן התחייבות עצמית ע"ס 2,500 ₪.

בנוסף, הורה בית המשפט קמא למשטרה לשלם את הוצאות הישיבה בסך 1,000 ₪ לאוצר המדינה תוך 30 יום.

כן הורה בית המשפט קמא על העברת העתק ההחלטה למפקד תחנת כרמיאל כדי למנוע הישנות מקרים שכאלה.

המשטרה הגישה ערר על ההחלטה במסגרתו הפנתה לכך כי אין זו הפעם הראשונה בה נתפס המשיב כשהוא מנהל, על פי החשד, מקום המשמש להימורים; מרבית הפעמים הקודמות התרחשו בכרמיאל ולכן קיימת חשיבות להרחקה ממושכת מכרמיאל (המשיב תושב עכו). עוד נטען שקיימת חשיבות להפקדת סכום כספי להבטחת קיום תנאי השחרור. בנוסף, טענה העוררת שלא היה מקום להשית עליה הוצאות ע"ס 1,000 ₪ לאוצר המדינה.

במהלך הדיון נשאל בא כוח העוררת מדוע היה צורך לעצור את המשיב ולהביאו רק למחרת לבית המשפט לצורך שחרור; וליתר דיוק, מדוע היה צורך שהמשיב "יעביר" את הלילה בבית המעצר ומדוע לא היה ניתן להגיש בקשה לקביעת תנאי שחרור בערובה - דיון שאליו יגיע המשיב כשהוא משוחרר. לשאלה זו לא ניתנה תשובה מניחה את הדעת וכל שנאמר בהקשר זה הוא כך: **"..ההחלטה היתה לעצור אותו על מנת לשחררו כי לקצין משטרה יש סמכות עד 15 יום הרחקה. לא היתה סמכות לקצין משטרה להרחיקו מעבר ל-15 יום"** (עמ' 1, שורות 20-23 לפרוטוקול). ובהמשך: **"..עצרנו אותו כדי להביאו בפני שופט כי לקצין המשטרה לא היתה סמכות לשחררו מעבר לתקופה של 15 יום"** (שם, שורות 24-25). נציג העוררת לא מסר דבר אודות התייחסות מפקד תחנת כרמיאל לנתוני המקרה (כאמור, בית המשפט קמא הורה להעביר למפקד התחנה עותק מהחלטתו).

מנגד, העלו באי כוח המשיב - עו"ד אסף צברי ועו"ד ד"ר קארין מרידור, המייצגים את המשיב מטעם הסניגוריה הציבורית, טענות רבות כנגד מעשי העוררת במקרה דנן. לשיטתם התנהלות העוררת אינה חריגה אלא מייצגת נוהג קלוקל של משטרת ישראל (ולכל הפחות של חלק מתחנות המשטרה). באי כוח המשיב טענו לאי חוקיות המעצר ולפגיעה בזכויות המשיב. עוד הפנו באי כוח המשיב להחלטות רבות של בתי משפט ברחבי הארץ שביקרו נוהג זה וכן טענו כי מעבר לפגיעה הפרטנית במשיב, הדבר מביא לקשיים מערכתיים מצטברים (עומסים מיותרים על בתי המשפט; על שב"ס; על יחידת נחשון).

דיון ומסקנות

עמדתי בנוגע לאופן שבו פעלה המשיבה הובאה בפרק המבוא ולכן אביא להלן את התייחסותי בתמצית.

עקרון יסוד בדיני מעצרים הוא כי מעצר ייעשה רק כאשר אין אפשרות אחרת להשיג את תכלית המעצר.

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (להלן: **חוק היסוד**) קובע שאין לפגוע בגופו ובכבודו של אדם וכי האדם זכאי להגנה על ערכים אלה (ס' 2 ו 4 לחוק היסוד); עוד קובע חוק היסוד, כי הרשות אינה רשאית ליטול או להגביל את חירותו של אדם בדרך של מעצר אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו (ס' 5 ו 8 לחוק היסוד). נקבע, כי מיום 10.3.1994

תיקון

ס"ח תשנ"ד מס' 1454 מיום 10.3.1994 עמ' 90 (ה"ח 2250)

8. אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו.

סייג לגבי

תחולה

כל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את הזכויות שלפי חוק-יסוד זה (ס' 11 לחוק היסוד).

ירידה בפירמידת הנורמות מובילה **לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים)**, תשנ"ו-1996 (להלן: **החוק**). ס' 1(א) לחוק קובע כי "**אין מעצר ועיכוב אלא בחוק או לפי חוק מכוח הסמכה מפורשת בו**". הוראות החוק קובעות - לגבי כל מעצר (לפני הגשת כ"א וגם לאחריו) - כי יש צורך בהתקיימות שלושה תנאים מצטברים: (-) תשתית ראייתית (אם יסוד סביר ואם ראיות לכאורה); (-) עילת או עילות מעצר (מסוכנות; שיבוש הליכי חקירה או משפט; התחמקות; השפעה על עדים); (-) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של קביעת ערובה ותנאי ערובה שפגיעתם בחירות החשוד או הנאשם פחותה (ס' 13 ו 21 לחוק).

מכיוון שמוקד ענייננו הוא התנאי השלישי, אפנה בנדון לס' 42 לחוק הקובע את התנאים שרשאי הקצין הממונה לקבוע כתנאי לשחרור - כך, ס' 42(ב)(3) קובע שניתן לקבוע איסור כניסה לישוב לתקופה שלא תעלה על 15 ימים; ואילו ס'

48 ו 58 לחוק מפרטים את התנאים שיכול בית המשפט לקבוע והם רחבים ומקיפים יותר מאלו של הקצין הממונה.

בענייננו, משהגיעה המשטרה למסקנה (מוצדקת בנסיבות העניין) שאין מקום להורות על מעצר, ובה בעת סברה כי יש להרחיק את החשוד-המשיב מהעיר כרמיאל לתקופה העולה על 15 ימים, היה עליה לשחרר את המשיב ולהגיש בקשה לבית המשפט לקביעת תנאי ערובה (אם למחרת שחרורו של המשיב, ואם לקראת תום התקופה של 15 הימים) ולקיים דיון בבית המשפט - במסגרתו יכולה היתה לטעון את טענותיה בנדון. לדיון זה, לו היה מתקיים, היה מגיע המשיב כשהוא משוחרר. מעצרו של המשיב רק כדי להביאו לבית המשפט לצורך שחרור היה מיותר, שלא לצורך ושלא כדין.

בבש"פ 952/00 **מדינת ישראל נ' חוטר-ישי**, פ"ד נד(1) 638, צוין בהקשר דומה כי:

"מעצרו של אדם, באין צורך ענייני בו, במטרה להטיל עליו תנאים מגבילים, פוגע בו 'מעבר למידה הדרושה'".

באי כוח המשיבים הפנו, ובצדק, לכך כי מעבר לפגיעה הקונקרטיית במשיב, הבאה מיותרת של עצור לבית המשפט והגשת בקשות כבמקרה דנן מעמיסות שלא לצורך על מערכת בית המשפט; על שב"ס (כולל יחידת נחשון) - ולדבר יש השלכות כספיות ואחרות (צפיפות, כוח אדם, עומס, וכיוב'). הדבר מודגש בימי שישי בהם הדיונים אמורים להסתיים שעתים לפני כניסת השבת.

זאת ועוד, לאורך השנים התייחסו מותבים רבים למקרים הדומים לענייננו בהם הובאו עצורים לבית המשפט רק כדי שזה יורה על שחרורם בתנאים. באי כוח המשיב הגישו טבלה ובה הפניות ללא פחות מ 102 (!) החלטות בהקשר זה. אפנה, רק לצורך הדוגמה, להחלטתו של כב' השופט ד"ר שאול אבינור מיום 14.10.12 במ"י (שלום ת"א) 4082-10-12 **מדינת ישראל נ' חליטה**; להחלטתה של כב' השופטת מיכל ברק נבו מיום 14.11.11 במ"י (שלום ת"א) 21782-08-11 מדינת ישראל נ' טנא; ולהחלטתו של כב' השופט יוסי טורס מיום 6.1.15 במ"י (שלום קריות) 9464-01-15 **מדינת ישראל נ' מרסיאנו**.

ריבוי ההחלטות מלמד שהמסר הברור שעלה מהן בנוגע למניעת מעצרים מיותרים, לא יושם בפועל ולו בחלק מהיחידות החוקרות. הדבר הוביל בענייננו את בית משפט קמא לחיוב העוררת בהוצאות לטובת אוצר המדינה. אעיר, שהיה מקום לאפשר לנציג העוררת להתייחס בדיון לאפשרות השתתף בהוצאות ואולם פגם זה "רופא" בהליך בפניי, במסגרתו טענו הצדדים גם בהקשר זה. כפי שציינתי לעיל, מדברי העוררת (גם) בהליך לפניי עלה שנציגיה לא הבינו מה הפגם שנפל בהתנהלותם. משכך, החיוב בהוצאות, ולו סמליות, נדרש כדי שהמסר הנדרש יועבר לא רק למשטרת כרמיאל אלא לכלל הגורמים הרלוונטיים.

אעיר, שבית המשפט קמא חייב את המשטרה בהוצאות לטובת אוצר המדינה ולא לטובת המשיב משום נוסחו של ס' 38 לחוק והפירוש שניתן לו בפסיקה (רע"פ 2707/17 **פלוני נ' מדינת ישראל** (6.7.17)). בעניין פלוני לעיל נקבע שניתן לקבוע פיצוי מאוצר המדינה לטובת מי שנעצר רק לאחר שנקבע שלא היה יסוד למעצרו וכן שלא הוגש כנגדו כתב

אישום. כל עוד שלא נתקבלה על ידי המאשימה החלטה שלא להגיש כתב אישום, לא ניתן להיכנס לגדרי התנאי האחרון.

לגבי חיוב לטובת אוצר המדינה ניתן לכאורה לתמוה מה הדבר יועיל, שהרי מדובר בהעברת כספים "מכיס לכיס". סבורני, כאמור, שבמקרה דנן החלטת בית המשפט קמא בנדון מוצדקת לצורך העברת המסר הנדרש (ולהיגיון הטמון בהסדר זה, ר' רע"א (מחוזי חיפה) 38788-02-12 **משטרת ישראל נ' גטאס** (27.2.12)).

גם לגופו של עניין (משך ההרחקה וגובה הערבות) לא מצאתי שיש להתערב בהחלטת בית המשפט קמא. אכן, המשיב נחקר לאחרונה מספר פעמים בחשד שהיה מעורב, באופן כזה ואחר, בניהול בית הימורים והדבר אך מדגיש את החשיבות בקבלת החלטה מהירה על ידי הגורמים האמונים על כך (אם הגשת כתב אישום ואם סגירת התיק, איני מביע בנדון כל עמדה). באם יוגש כתב אישום אזי תוכל העוררת לבקש קביעת תנאים מגבילים בהתאם לדין.

סוף דבר, הערר נדחה.

המזכירות:

- תשלח עותק מהחלטה זו לצדדים;
- נציג העוררת יוכל לקבל את תיקי החקירה שנמסרו לעיוני במזכירות בית המשפט.

ניתנה היום, ה' כסלו תש"פ, 03 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.